

УДК 81'25:631.145

Р.О. ТАРАСЕНКО,

*кандидат технічних наук, доцент кафедри іноземної філології і перекладу
Національного університету біоресурсів і природокористування України*

ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ МОДЕЛІ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ ДЛЯ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ

Розглянуто модель процесу формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі. Визначено систему взаємовпливу та взаємозв'язків між її елементами. Встановлено, що наявність у структурі пропонованої моделі цільового, теоретико-методологічного, стратегічно-нормативного, організаційно-змістового, діагностичного та результативного блоків забезпечать її функціонування та можливість оптимізації навчального процесу щодо інформаційної підготовки майбутніх перекладачів. Обґрунтовано доцільність застосування комплексу організаційно-педагогічних умов на етапах формування інформаційної компетентності. Конкретизовано змістове наповнення, форми і засоби для кожного із зазначених етапів.

Ключові слова: модель, організаційно-педагогічні умови, інформаційна компетентність, професійна підготовка, перекладач.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Концепція формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів передбачає необхідність їхньої підготовки до гармонійного існування й професійної діяльності у сучасному інформаційному просторі в умовах розвитку інформаційного суспільства. Реалізація цієї концепції може бути ефективною лише за умови такої організації процесу їхньої професійної підготовки, за якої буде забезпечено його цілісність, нерозривність, починаючи від постановки мети до отримання кінцевого результату. Цьому сприятиме застосування моделювання як одного з ефективних методів педагогічного проектування та дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з теми. Дослідженням різних аспектів проблеми формування певних компетентностей у процесі професійної підготовки майбутніх перекладачів та розробкою відповідних моделей займалися, зокрема, Є. Беседіна, В. Желясков, О. Мацюк, О. Рогульська, З. Підручна [2–6].

Однак питання розробки моделі формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі ще не було предметом окремого дослідження.

Мета статті – обґрунтувати модель формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Прагнення науковців досліджувати складні процеси в освітніх середовищах, проектувати навчальні процеси, передбачати результати педагогічної діяльності викликало потребу пошуку дійового інструментарію, який дозволить би оптимізувати шляхи, способи, терміни отримання результату. Таким інструментарієм може бути процес моделювання, який полягає в дослідженні об'єктів шляхом побудови та вивчення їх моделей як гіпотетичних систем, що поділені на якісно різні елементи, але зв'язані воедино. Для більш глибокого розуміння цього процесу наведемо результати термінологічного аналізу поняття «модель» [1]:

1) у широкому значенні – це система, що мисленнєво уявляється або матеріально реалізується і, відображаючи або відтворюючи об'єкт дослідження, здатна заміщати його так, що її вивчення дає нову інформацію про цей об'єкт;

2) у вузькому значенні – це зображення певного явища за допомогою іншого, більш вивченого, яке легше зрозуміти;

3) спрощені теорії, що дозволяють вивчати взаємозв'язки між різними індикаторами в суспільстві;

4) схема, графік будь-якого об'єкта, процесу або явища, що використовується як його спрощена заміна.

Процес формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів нерозривно пов'язаний із моделюванням дидактичних теорій і способів регуляції практики навчання, визначенням змісту, засобів та прийомів навчальної роботи.

Розроблена нами модель формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів покликана систематизувати процес їхньої професійної підготовки з метою задоволення соціального замовлення на кваліфікованих фахівців з перекладу для аграрної галузі з високим рівнем сформованості інформаційної компетентності (рис. 1).

Підставою для розробки такої моделі стала потреба в: оптимізації взаємозв'язку складових навчального процесу з безпосереднім впливом на майбутню професійну діяльність перекладача; виявленні та запровадженні до системи його професійної підготовки ефективних засобів опанування способів вирішення професійних завдань з використанням інформаційних технологій; визначенні рівня навчальних досягнень та внесенні відповідних змін до системи підготовки майбутніх перекладачів; відслідковуванні міжкомпонентних і зворотних зв'язків для підвищення рівня сформованості їхньої інформаційної компетентності.

Наведена модель узгоджується з логікою навчального процесу і враховує його зміст, організаційні умови, навчально-методичне забезпечення, інформаційно-технологічні особливості формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів.

Структура запропонованої моделі включає шість основних блоків: цільовий, теоретико-методологічний, стратегічно-нормативний, організаційно-змістовий, діагностичний та результативний. Усі блоки як елементи моделі поєднані системою зв'язків. Цільовий блок моделі відображає мету та завдання формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів. Метою визначено формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі, що є невід'ємною складовою їхньої професійної підготовки в умовах розвитку інформаційного суспільства. Досягнення поставленої мети забезпечується виконанням низки організаційно-педагогічних умов, що відображено у моделі. Зокрема вони передбачають:

1. Забезпечення мотивації до формування інформаційної компетентності шляхом поєднання організаційно-методичних аспектів навчального процесу, вимог роботодавців та ринку перекладацьких послуг, потреб особистості до самоствердження та самореалізації.

2. Спрямування змісту дисциплін професійної та практичної підготовки на формування компонентів інформаційної компетентності.

3. Орієнтацію професійної підготовки перекладачів на вимоги європейських та міжнародних стандартів щодо інформаційної компетентності як чинника формування конкурентоспроможності на ринках праці.

4. Запровадження до навчального плану спецкурсу, який забезпечить формування компетенцій щодо застосування сучасних інформаційних технологій у професійній діяльності.

Стратегічно-нормативний блок забезпечує узгодженість процесу формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів з національними та міжнародними освітніми стандартами та програмами, спрямування розвитку їхньої професійної підготовки на гармонізацію з вимогами міжнародного ринку праці в контексті відповідності переліку сформованих компетентностей запитам роботодавців.

Теоретико-методологічний блок моделі відображає підходи та принципи, покладені в основу формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів.

В основу розробки моделі формування інформаційної компетентності було покладено компетентнісний, системний та діяльнісний підходи до організації педагогічних процесів, застосування яких має суттєвий вплив на визначення змісту навчального процесу, вибір форм, методів, засобів навчання і, безумовно, на кінцевий результат.

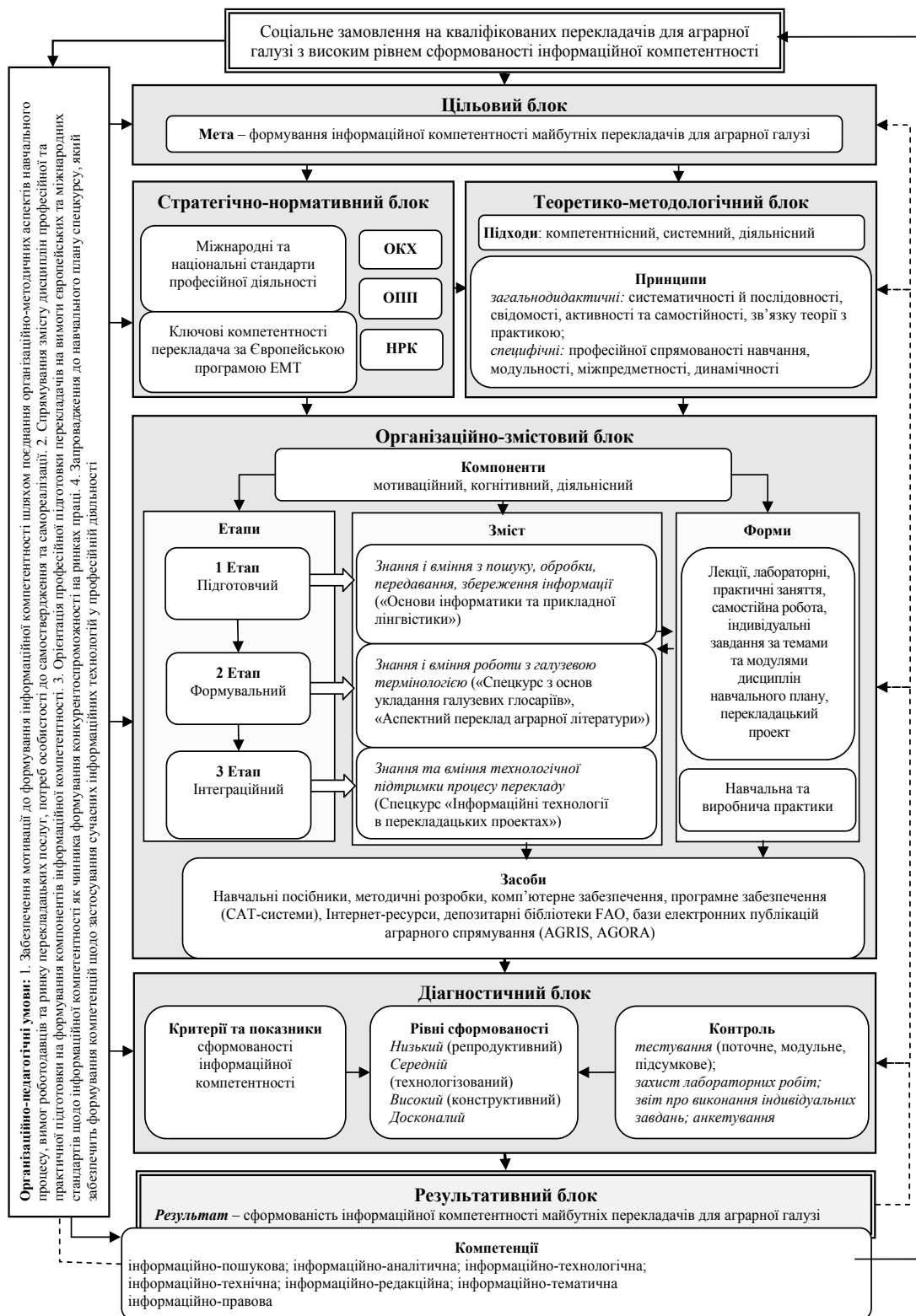


Рис. 1. Модель формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі

Застосування компетентнісного підходу в моделі зумовлене орієнтацією на певний перелік компетенцій – складових інформаційної компетентності, на формування яких спрямовані складові процесу навчання. Виходячи з вимог до професійної підготовки перекладачів, що визначаються потребами ринку праці, наявними стандартами та баченням роботодавців, ми дійшли висновку, що у них мають бути сформовані інформаційно-пошукова, інформаційно-аналітична, інформаційно-технологічна, інформаційно-технічна, інформаційно-редакційна, інформаційно-тематична та інформаційно-правова компетенції, які деталізують інформаційну компетентність [4]. Сформованість цих компетенцій становить результативний блок моделі.

Згідно з розробленою моделлю передбачається врахування особливостей впливу на організацію процесу підготовки майбутніх перекладачів таких загальнодидактичних принципів, як систематичність і послідовність, свідомості, активність та самостійність, зв'язок теорії з практикою та дотримання специфічних принципів – професійної спрямованості навчання, модульності, міжпредметності, динамічності. Ефективність процесу формування інформаційної компетентності у студентів планується забезпечувати шляхом дотримання комплексу певних характеристик, які відображають вплив зазначених принципів.

Організаційно-змістовий блок забезпечує: регулювання змістового наповнення процесу формування інформаційної компетентності на підготовчому, формувальному та інтеграційному етапах професійної підготовки; визначення форм та засобів навчання відповідно до змістових аспектів; узгодження структурних та часових послідовностей організації навчального процесу, спрямованого на досягнення сформованості мотиваційного, когнітивного та діяльнісного компонентів інформаційної компетентності. Метою першого етапу – підготовчого – є спонукання студентів до аналітичної діяльності і рефлексії наявного досвіду, його осмислення та формування мотивації до подальшого саморозвитку. Він також передбачає інтенсивне формування знань і умінь з пошуку, обробки, передачі та збереження інформації, яка становитиме інформаційну основу при здійсненні майбутньої професійної діяльності. Цей процес реалізується в межах дисципліни «Основи інформатики та прикладної лінгвістики». При цьому слід зазначити, що увага акцентується на вивченні та систематизації стандартних підходів до використання інформаційних технологій за певними алгоритмами.

На другому – формувальному – етапі відбувається спрямування навчального процесу на використання інформаційних технологій при виконанні професійних завдань з метою досягнення високих результатів за рахунок організаційно-педагогічних умов, які передбачають забезпечення мотивації до формування інформаційної компетентності та спрямування змісту дисциплін професійної та практичної підготовки на формування компонентів інформаційної компетентності. Активізація комплексу певних характеристик дидактичного принципу активності та самостійності у вигляді залучення студентів до перекладацької діяльності при здійсненні віддаленої онлайн- та офлайн-комунікації із зарубіжними партнерами шляхом участі у проектах, конференціях, семінарах, форумах засобами інформаційно-комунікаційних технологій у вигляді електронного листування, використання web-форумів, чатів, блогів, ресурсів соціальних мереж сприяють усвідомленню необхідності формування інформаційної компетентності. Реалізація завдань цього етапу передбачається шляхом розробки відповідних тем та модулів дисциплін «Спецкурс з основ укладання галузевих глосаріїв» та «Аспектний переклад аграрної літератури». При цьому серед навчальних засобів особливої ваги набуває застосування програмного забезпечення, за допомогою якого відпрацьовуються ефективні методи виконання професійних завдань. Зокрема укладання глосаріїв, формування бази довідкових матеріалів, використання баз електронних публікацій аграрного спрямування (AGRIS, AGORA, EBSCO та ін.) засобами комп'ютерних мереж, здійснення аналізу релевантності інформації тощо. На цьому етапі важливою формою організації навчального процесу, яка сприяє формуванню інформаційної компетентності в аспекті набуття практичних умінь, є навчальна практика. Розроблена модель передбачає наявність прямих та зворотних зв'язків зазначених форм з усіма елементами організаційно-змістового блоку, що дасть можливість регулювати вплив практичної складової на сформованість інформаційної компетентності.

Третій – інтеграційний – етап спрямований на досягнення сформованості цілісного комплексу інформаційних компетенцій майбутнього перекладача. При цьому ключову

роль відіграє орієнтування змісту, форм, методів та засобів навчання на формування умінь застосовувати інформаційні технології як високоефективний засіб технологічної підтримки процесу перекладу. Це передбачає, в першу чергу, орієнтування на міжнародні та європейські стандарти щодо інформаційної компетентності майбутнього перекладача, опанування сучасних перекладацьких технологій, набуття практичних навичок роботи із сучасними програмними продуктами в галузі перекладу. Вивчення спецкурсу «Інформаційні технології в перекладацьких проектах» забезпечує формування у майбутніх фахівців здатності колективно здійснювати професійну діяльність із застосування інформаційних технологій в межах перекладацького проекту як однієї із форм сучасної перекладацької індустрії. Проходження студентами виробничих практик на базі провідних установ та підприємств аграрного спрямування, де є перекладацькі відділи, забезпечує виконання професійних завдань через реалізацію знань і умінь із застосування інформаційних технологій безпосередньо у виробничих ситуаціях. На цьому етапі також закріплюється мотивація майбутніх перекладачів до формування інформаційної компетентності шляхом позиціонування інформаційної підготовки як процесу набуття необхідних професійних якостей в умовах інформаційного суспільства, що є невід'ємною умовою досягнення особистого успіху та матеріально-благополуччя.

Діагностичний блок моделі передбачає оцінку досягнень майбутніх перекладачів щодо формування інформаційної компетентності, встановлення їх відповідності до поставлених завдань, виявлення причин відхилень і внесення за необхідності корективів в організацію навчального процесу. Запорукою достовірності оцінки навчальних досягнень є застосування у цьому блоці відповідних методик на основі розроблених критеріїв та показників сформованості інформаційної компетентності, результатом якого є визначення рівня сформованості інформаційної компетентності майбутніх перекладачів. Залежно від отриманих результатів за контрольними заходами, він може бути визначений як низький (репродуктивний), середній (технологізований), високий (конструктивний), досконалий (продуктивний). Кожний з цих рівнів передбачає здатність майбутнього фахівця з перекладу здійснювати професійну діяльність із застосуванням інформаційних технологій, але при цьому ефективність та якість її буде різною.

Результатом процесу, який описує розроблена модель, є сформованість інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі. При цьому інформаційна компетентність розглядається як сукупність інформаційних компетенцій, які деталізують її, забезпечуючи можливість конкретизувати напрями організації навчального процесу щодо її формування. Крім того, оскільки моделлю передбачено зворотний зв'язок між результатом та кожним блоком моделі, деталізація структури інформаційної компетентності за компетенціями дозволяє більш точно визначати взаємозв'язок складових навчального процесу із кінцевим результатом. Це забезпечує гнучкість моделі в плані внесення змін за потреби на будь-якому етапі формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів.

Висновок. Отже, розроблена модель формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі за своєю структурою та системою взаємозв'язків може забезпечити оптимізацію навчального процесу щодо їхньої інформаційної підготовки. Ефективності реалізації моделі сприяє застосування комплексу організаційно-педагогічних умов на кожному етапі формування інформаційної компетентності з необхідною сукупністю змістового наповнення, форм та засобів, спрямованих на досягнення відповідних рівнів сформованості інформаційної компетентності.

Список використаних джерел

1. Боярчук Н. Модель формування професійної компетентності майбутніх економістів / Н. Боярчук // Педагогічні науки. – 2013. – № 1 (57). – С. 85–95.
2. Беседіна Є.В. Модернізація професійної підготовки майбутніх перекладачів в умовах диверсифікації університетської освіти: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / Є.В. Беседіна. – Ялта, 2010. – 23 с.
3. Желясков В.Я. Дидактичне забезпечення процесу навчання майбутніх перекладачів на засадах компетентнісного підходу: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец 13.00.09 – «Теорія навчання» / В.Я. Желясков. – Кривий Ріг, 2011. – 33 с.

4. Мацюк О.О. Формування професійної компетентності майбутніх перекладачів засобами інформаційно-комунікаційних технологій: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / О.О. Мацюк. – Хмельницький, 2011. – 21 с.

5. Підручна З.Ф. Формування професійної комунікативної компетентності майбутніх перекладачів у процесі фахової підготовки: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / З.Ф. Підручна. – Тернопіль, 2008 – 21 с.

6. Рогульська О.О. Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх перекладачів засобами сучасних інформаційних технологій: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / О.О. Рогульська. – Вінниця, 2010. – 25 с.

7. Тарасенко Р.О. Формування інформаційних компетенцій майбутніх перекладачів у контексті міжнародних стандартів / Р.О. Тарасенко // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Педагогіка. Психологія. Філософія» / Редкол.: Д.О. Мельничук (відп. ред.) [та ін.]. – 2013. – № 192, ч. 2. – С. 190–196.

Рассмотрена модель процесса формирования информационной компетентности будущих переводчиков для аграрной отрасли. Определена система взаимовлияния и взаимосвязей между ее элементами. Установлено, что наличие в структуре предлагаемой модели целевого, теоретико-методологического, стратегически-нормативного, организационно-содержательного, диагностического и результативного блоков обеспечат ее функционирование и возможность оптимизации учебного процесса относительно информационной подготовки будущих переводчиков. Обоснована целесообразность применения комплекса организационно-педагогических условий на этапах формирования информационной компетентности. Конкретизированы содержательное наполнение, формы и средства для каждого из указанных этапов.

Ключевые слова: модель, организационно-педагогические условия, информационная компетентность, профессиональная подготовка, переводчик.

The model of the formation of information competence of future translators for the agricultural sector is **considered. The system of mutual influence and the interconnections between its elements are defined.** It is found that the presence of the target, theoretical and methodological, strategic and normative, organizational and substantive, diagnostic and concluding blocks in the structure of the proposed model ensure its functioning and the ability to optimize the learning process in the aspect of information training of future translators.

Key words: model, organizational and pedagogical conditions, information competence, training, translator.

Одержано 28.10.2014.